

JOSIP MILETIĆ

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku i slavistiku

Obala kralja Petra Krešimira IV., 2, HR – 23000 Zadar

e-mail: jmiletic@unizd.hr

ISTRAŽIVANJE PRIPREMLJENOSTI UČENIKA SREDNJIH TRGOVAČKIH, EKONOMSKIH I UPRAVNIH ŠKOLA ZA NASTAVAK OBRAZOVANJA NA SRODNIM FAKULTETIMA

Cilj je rada ustvrditi jesu li polaznici četverogodišnjih strukovnih škola koji se obrazuju po programima za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije bolje pripremljeni za upis srodnih fakulteta, koji znače nastavak njihove obrazovne vertikale, od učenika ostalih strukovnih škola, pa i gimnazijalaca, koji se obrazuju po drugačijim programima hrvatskoga jezika.

Autor je među učenicima četvrtih razreda ekonomskih i upravnih škola proveo istraživanje u obliku testa koji uključuje gradivo hrvatskoga jezika i književnosti koje je uobičajeno na klasifikacijskim ispitima na ekonomskim i pravnim fakultetima. Nastojao je istražiti prilagođenost nastavnoga gradiva i uopće nastave u tim školskim smjerovima nastavku školovanja na srodnim fakultetima. Za usporedbu je predvidio kontrolne skupine. Istraživanjem je pokušao ustanoviti razinu pripremljenosti za upis na srodne fakultete učenika ekonomskoga i upravnoga smjera te gimnazijalaca i učenika tehničkih škola koji se obrazuju po drugačijim programima hrvatskoga jezika.

Najviše su prosječnih bodova po učeniku postigli gimnazijalci. Autor smatra da je to i očekivano s obzirom na nastavni plan i program hrvatskih gimnazija, osobito na predviđeni broj sati nastave hrvatskoga jezika te zaključuje da je gradivo hrvatskoga jezika u gimnazijama izrazito bolja osnova u pripremi učenika za nastavak studija na ekonomskim i pravnim fakultetima negoli je imaju polaznici četverogodišnjih strukovnih škola koji se obrazuju po programima za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije te da bi se i o tom trebalo razmišljati tijekom određenja obrazovne vertikale.

Analizirajući rezultate kontrolne skupine učenika tehničke škole, zaključuje se da ni u odnosu na ostale strukovne škole nisu učenici koji se obrazuju po programima za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije u izrazitoj prednosti tijekom upisa na fakultete koji znače nastavak njihove obrazovne vertikale.

Autor posebno ističe negativne rezultate do kojih je došao istražujući poznavanje hrvatskoga jezika i književnosti u navedenim razredima. U oba je kontrolna razreda distribucija riješenih zadataka iz hrvatskoga jezika i književnosti gotovo podjednaka, oko 50%, dok je u razredima za izobrazbu stručnjaka iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije izrazito više

riješenih zadataka iz književnosti, što svakako nije dobro s obzirom na njihove izrazite komunikacijske potrebe u svagdašnjim radnim zadacima, a što upućuje na zapostavljanje jezične komponente u nastavi.

KLJUČNE RIJEČI: *program hrvatskoga jezika, trgovačke, ekonomske i upravne škole, obrazovna vertikala, ekonomski i pravni fakulteti.*

UVOD

Polazimo od pretpostavke da učenici srednjih škola za zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije trebaju dobro vladati hrvatskim jezikom u usmenom i pismenom izražavanju, stoga što će ekonomist, poslovni tajnik, upravni referent i komercijalist nakon završena školovanja izrazito više komunicirati s ljudima nego polaznici drugih srednjih strukovnih škola. Cilj je rada ustvrditi jesu li polaznici četverogodišnjih strukovnih škola, koji se obrazuju po programima za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije, bolje pripremljeni za upis srodnih fakulteta, koji znače nastavak njihove obrazovne vertikale, od učenika ostalih strukovnih škole, pa i gimnazijalaca, koji se obrazuju po drugačijim programima hrvatskoga jezika.

Istražit ćemo karakteristike pojedinih zanimanja koja se mogu izučiti u ovim srednjim školama. Time ćemo dobiti uvid u to kakve su specifične potrebe tih zanimanja u nastavi hrvatskoga jezika. Također ćemo u najkraćim crtama opisati različite poslove kojima se bave ekonomisti i pravnici, što će nam pomoći pri donošenju zaključka priprema li srednjoškolska nastava hrvatskoga jezika u školama iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije na odgovarajući način buduće studente, odnosno buduće pravnike i ekonomiste za posao koji će u praksi obavljati.

Provest ćemo među učenicima četvrtih razreda Ekonomske i birotehničke škole u Zadru istraživanje u obliku testa koji uključuje gradivo hrvatskoga jezika i književnosti koje je uobičajeno na klasifikacijskim ispitima na ekonomskim i pravnim fakultetima u Republici Hrvatskoj. Nastojat ćemo istražiti prilagođenost nastavnoga gradiva i uopće nastave u tim školskim smjerovima nastavku školovanja na srodnim fakultetima. Za usporedbu smo predvidjeli kontrolne skupine pa će isti test pisati po jedan završni razred Gimnazije Vladimira Nazora u Zadar i Tehničkoga školskog centra u Zadru. U istraživanje će biti uključeno sto trideset i pet učenika. Istraživanjem ćemo pokušati ustanoviti razinu pripremljenosti za upis na srodne fakultete učenika ekonomskoga i upravnoga smjera te gimnazijalaca i učenika tehničkih škola koji se obrazuju po drugačijim programima hrvatskoga jezika.

Terenska istraživanja provedena su školske godine 2008./2009.

SPECIFIČNOSTI ZANIMANJA IZ PODRUČJA EKONOMIJE, TRGOVINE I
POSLOVNE ADMINISTRACIJE

U nastojanju što preciznijeg određenja potreba u govornoj i pisanoj komunikaciji ekonomista, poslovnih tajnika, upravnih referenata, komercijalista i trgovaca, moramo utvrditi specifična obilježja navedenih zanimanja.

Tijekom utvrđivanja specifičnosti navedenih zanimanja posegnuli smo za nekoliko vodiča kroz zanimanja¹ Ministarstva znanosti, prosvjete i športa koja se nude učenicima završnih razreda osnovne škole. Također su nam poslužili relevantni podatci o navedenim zanimanjima iz *Nastavnih planova i okvirnih programa za područje ekonomije i trgovine*². Ukratko smo saželi najvažnije obveze i radne zadatke dotičnih struka, kao i poslovne situacije u kojima se ti stručnjaci uobičajeno nalaze, s posebnim obzirom na komunikacijske odnose.

Ekonomisti se bave vrlo širokim spektrom poslova. Bilo koji od tih poslova obavljali, vode vrlo odgovorne poslovne razgovore, komunicirajući s ljudima izravno ili telefonirajući.

Ako se bave knjigovodstvom, sastavljaju predračune, račune, financijska izvješća u pisanom obliku, vode poslovne knjige, blagajnički dnevnik te sastavljaju blagajničke izvještaje. Sastavljaju i niz drugih izvješća, poput obračuna putnih naloga, obračuna dugovanja dobavljačima i potraživanja od kupaca, obračuna poreznih davanja, obračuna gubitaka zbog bolovanja, koje dostavljaju unutrašnjim ili vanjskim korisnicima (Vodič kroz zanimanja, 1998: 233–234). Kao važno obilježje dobrog knjigovođe, ističe se dobra komunikacijska sposobnost u suradnji sa suradnicima i korisnicima usluga (*n. dj.*: 234.). Među ostalim, ekonomisti mogu raditi i u bankama, bilo na šalterima ili kao bankovni službenici koji u uredima najčešće pišu ugovore za kredite, vode arhivu, izrađuju izvješća i obavljaju korespondenciju. Dio svoga vremena provode i u komunikaciji sa strankama, dajući im informacije ili zaprimajući reklamacije. Ta se komunikacija s klijentima najčešće uspostavlja telefonom, a ponekad i izravno (*n. dj.*: 235). Šalterski službenici u bankama najveći dio svoga radnog dana provedu u službenom razgovoru s klijentom u izravnoj komunikaciji. (*n. dj.*: 235) Zbog sve veće konkurencije i složenosti financijskih usluga sve se više bankarskih službenika osposobljava i za poslove osobnoga bankara koji VIP klijentima (misli se na klijente s iznadprosječnim primanjima) stoji uvijek na raspolaganju te ih stalno obavještava o promjenama ponuda proizvoda, odnosno usluga koje banka nudi, a s njima komunicira izravno i neizravno. Navedeni primjeri zorno potvrđuju kako ekonomisti u svome svagdašnjem poslovnom komuniciranju primjenjuju administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika.

Administrativni ili poslovni tajnici su ključne osobe u mnogim manjim poduzećima, bez kojih bi cjelokupni posao bio nezamisliv. Redovito vode poslovne

¹ Vodič kroz zanimanja. *Izaberite između 260 zanimanja*, Razbor, Zagreb, 1998.; *GDJE ZAŠTO KAKO u srednju školu i zanimanje?*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2000.; *Upis u srednju školu 2003.*, Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske / Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 2003.

² "Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine", *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske*, posebno izdanje, broj 5, Zagreb, kolovoz, 1996.

razgovore, i to izravnom komunikacijom i telefonski. Često pišu poslovne dopise i pisma. Povremeno pišu putne naloge ili ispunjavaju razne tiskanice i obrasce (Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine, 1996: 74). Kao najvažnija poželjna osobina poslovnih tajnika ističe se sposobnost uspješnoga komuniciranja s ostalim suradnicima, strankama i poslovnim partnerima (Vodič kroz zanimanja, 1998: 230). Očito je da je administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika izrazito obilježje jezičnoga izražavanja i toga zanimanja, kako u pisanoj tako i u govornoj komunikaciji.

Upravni se referenti nakon završenoga srednjoškolskog obrazovanja mogu zaposliti u pisarnicama i uredima te u privatnim tvrtkama. Službenici su koji rade na pripremi, izdavanju i evidentiranju izdanih i primljenih spisa i dokumenata. To mogu biti odluke, rješenja, domovnice, putovnice, osobne iskaznice, dozvole, potvrde itd. Uglavnom obavljaju administrativne poslove, komuniciraju sa strankama, šalju dopise i pripremaju rješenja. U radu komuniciraju s raznim ustanovama i tvrtkama slanjem dopisa ili telefonom. Posao je upravnih referenata u većini slučajeva kombinacija komunikacije s ljudima i obrade dokumenata (Nastavni planovi i okvirni programi, 1996: 104; GDJE ZAŠTO, 2000: 45). Jasno je kako administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika prevladava i u svagdašnjoj službenoj komunikaciji između službenika i stranaka u uredima u kojima rade upravni referenti, kao i u spisima i dokumentima koje izdaju.

Stjecanjem zvanja komercijalisti također dobivaju široke mogućnosti zapošljavanja u različitim poslovima nabave, prodaje i organizacije poslovanja i logističkih procesa u različitim tvrtkama. To uključuje sve aktivnosti komuniciranja s tržištem, sudjelovanje u pripremi i lansiranju ekonomske poruke, komuniciranje s tržištem nabave i prodaje, zaključivanje nabave i prodaje (iznimno su važne dobre govorničke vještine) te zaključivanje ugovora i pripreme dokumenata za carinjenje robe. Sve su to iznimno važni i osjetljivi poslovi u kojima nisu dopuštene jezične nekorektnosti (Nastavni planovi i okvirni programi, 1996: 141; Vodič kroz zanimanja, 1998: 187). Bez obzira na tip proizvoda, glavni zadatak komercijalista jest zainteresirati veletrgovca ili preprodavača za svoj proizvod i odgovoriti na sva pitanja ili probleme klijenta, bilo usmeno ili pismeno. Savjetuje klijenta nastojeći povećati prodaju određenog proizvoda, a ostaju u stalnoj vezi s njim i nakon sklopljenog ugovora želeći osigurati obnavljanje ugovora (Vodič kroz zanimanja, 1998: 187). Opis njihovih poslova jasno pokazuje kako oni poslovno komuniciraju u službenim razgovorima, izravno ili telefonom, te kako vode službenu korespondenciju poslovnim pismima i drugim dopisima, što sve pripada području administrativnoga funkcionalnog stila hrvatskoga standardnog jezika.

Prodavači nastoje, prije svega, poput komercijalista zainteresirati kupca za proizvode koje prodaje. Razgovaraju s kupcima, pokazuju im razne proizvode i objašnjavaju njihove kvalitete u usporedbi sa sličnim proizvodima na tržištu. Vještom komunikacijom nastoje ih nagovoriti na kupnju (*n. dj.*: 194–195). Jasno je kako i prodavači, vodeći službeni razgovor s kupcima, upotrebljavaju administrativni funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika.

Možemo zaključiti da svi stručnjaci iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije u svojim svagdašnjim poslovima upotrebljavaju administrativni

funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika, a sposobnost se usmenoga i pismenoga izražavanja ističe kao jedna od najpoželjnijih njihovih osobina.

Prirodno je da obrazovni sustav omogući razvoj obrazovne vertikale. Naime, zadaća bi srednje strukovne škole trebala biti prvenstveno osposobljavanje učenika za određeno zanimanje za koje se školuje, ali isto tako i pružanje takvih znanja koja predstavljaju kvalitetne temelje znanstvenog područja u koje spada njegovo zanimanje, kako bi mu se ostavila mogućnost nadograđivanja nastavkom obrazovanja na visokim učilištima. Ukoliko kod učenika postoji želja za nastavkom obrazovanja nakon završetka srednje škole, najkorisnije bi i za njih i za društvo bilo nastavljanje studiranja u srodnim znanstvenim disciplinama, poglavito ukoliko su pohađali srednje strukovno obrazovanje. To je i ekonomski najisplativije za državu, a i najracionalnije trošenje energije pojedinca na putu do stjecanja kvalitetne osposobljenosti u određenoj struci, za razliku od renesansnog lutanja u različitim branšama i nepotrebnoga i nesvrhovitoga rasipanja tuđega i vlastitoga novca i energije.

Kad učenik završi srednjoškolsko obrazovanje za jedno od zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, prirodno bi bilo da nastavi studirati na jednom od srodnih fakulteta, što bi u ovome slučaju ponajprije bili fakulteti koji izučavaju ekonomske i pravne znanosti, odnosno na kojima se može steći diploma bakalaureata ili magistra struke prava i ekonomije.

U letcima i brošurama za upis srednjih ekonomsko-birotehničkih i trgovačkih škola uglavnom stoji da se ekonomist nakon završnog ispita može zaposliti ili studirati na ekonomskim fakultetima, Fakultetu organizacije i informatike te na ostalim fakultetima i visokim školama prema kriterijima upisa. Za administrativnog tajnika i upravnog referenta navodi se da može nastaviti studirati na pravnom fakultetu, Društvenom veleučilištu u Zagrebu, i to na stručnom upravnom studiju ili na stručnom poreznom studiju, a također i na ostalim fakultetima i visokim školama prema kriterijima upisa. Za komercijaliste je prva sugestija ekonomski fakultet, ali naravno da je ostavljena mogućnost upisivanja i na ostale fakultete i visoke škole prema kriterijima upisa. I na koncu, nakon završnog ispita prodavači, kao trogodišnji obrazovni smjer, mogu nastaviti obrazovanje na visokim školama na nekom od stručnih studija.

No, kao što smo već napomenuli, ekonomski i pravni fakultet uglavnom su prvi izbor onih učenika koji završe te srednje škole, a odluče se za nastavak obrazovanja. Pa kao što smo u uvodnom dijelu rada analizirali specifičnosti srednjoškolskih zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, tako ćemo se i ovdje ukratko osvrnuti na osobitosti zanimanja ekonomista i pravnika. Cilj nam je utvrditi, na temelju obilježja zanimanja, koje se komunikacijske zadaće postavljaju pred osobe koje obavljaju ta zanimanja, bilo u govornome ili pisanome obliku, što će nam pomoći pri donošenju zaključka priprema li srednjoškolska nastava hrvatskoga jezika u školama iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije na odgovarajući način buduće studente, odnosno buduće pravnike i ekonomiste za posao koji će u praksi obavljati.

EKONOMISTI

Opisat ćemo različite poslove kojima se bave ekonomisti:

Ekonomisti istražuju načine kako društvo iskorištava svoje ograničene izvore – sirovine, ljudski rad i kapital – kako bi proizvelo robu i usluge. Oni proučavaju troškove i učinke proizvodnje, raspodjele i potrošnje roba i usluga. Svoje spoznaje temelje na proučavanju ekonomskih pojava i procesa; zato skupljaju i analiziraju podatke, prate i prognoziraju ekonomska kretanja. U svojim se istraživanjima usmjeruju na različite ekonomske probleme i pojave, kao što su troškovi energije, inflacija, porezi, cijene, zaposlenost. Na temelju podataka privredne statistike i ekonomske teorije, ekonomisti analiziraju međuzavisnost ekonomskih pojava i procesa. Objašnjavaju i predviđaju njihovo djelovanje na čitavu privredu rastom prosječnoga nacionalnog dohotka, analizom dijela populacije koji ne može naći posao i stopom rasta cijena (*n. dj.: 85*).

Ekonomisti se uglavnom bave praktičnom primjenom ekonomskih spoznaja. Savjetuju različite tvrtke, banke, osiguravajuća društva, investicijske fondove, kao i niz vladinih i nevladinih organizacija. Ovisno o području djelovanja, ekonomisti primjenjuju različite metode. Najčešće je zastupljena metoda anketnog istraživanja. Pri tom je pripremanje izvješća značajan dio njihova posla, koji uključuje izradu tablica i grafikona te njihovo opisivanje i objašnjenje (*n. dj.: 85*).

Ekonomisti bi trebali imati sljedeće poželjne osobine:

Kao aktivni istraživači društvenih procesa, ekonomisti trebaju biti kreativne i nadasve intelektualno znatiželjne osobe. Također moraju imati razvijen smisao za objektivnu i sustavnu analizu i sintezu, jer znatan dio radnog vremena provode obrađujući podatke. Međutim, kvalitetan ekonomist treba znati rezultate složenih analiza predočiti jasno i jednostavno, bilo da je riječ o javnom istupu ili pismenom dopisu. Budući da često rade u timu, moraju imati razvijen smisao za suradnju i razvijene vještine sporazumijevanja (*n. dj.: 85*).

PRAVNICI

Opisat ćemo različite poslove kojima se bave pravnici:

Pravnici izrađuju i primjenjuju Ustav, zakone i različite podzakonske propise. Najopćenitije objašnjeno, osnovna im je zadaća da konkretne životne situacije pretoče u pravne norme (*n. dj.: 85*).

Odvjetnici zastupaju svoje stranke, fizičke ili pravne osobe, u različitim sudskim postupcima. Svojevrsni su im savjetnici. Upoznaju ih sa zakonskim pravima i obvezama te im u skladu s tim sugeriraju odgovarajuće pravno postupanje. Sastavljaju različite pravne dokumente, kao što su ugovori, oporuke i slično (*n. dj.: 86*).

Suci vode sudske postupke, odnosno primjenjuju zakone u rješavanju građanskih sporova, izvanparničnih postupaka ili utvrđivanju kaznene odgovornosti u kaznenim postupcima. Vode i rješavaju postupke koji su vezani za gotovo sve društvene situacije, bilo da je riječ o prometnim prekršajima, obiteljskim ostavinskim raspravama

ili pak o složenim raspravama o pravima velikih tvrtki. Osiguravaju ravnopravno sudjelovanje stranaka u postupku i odgovaraju za red u sudnici. Njihova je zadaća utvrđivanje relevantnih činjenica u postupku i primjena odgovarajuće zakonske regulative (*n. dj.*: 86).

Odlučuju o relevantnosti predloženih dokaza, saslušavaju stranke i svjedoke, a nakon provedenog postupka donose odluke, uglavnom presude. U kaznenim predmetima odlučuju i o tome hoće li okrivljeniku odrediti pritvor i postoje li uvjeti za puštanje iz pritvora tijekom sudskog postupka. Brojne poslove obavljaju i izvan sudnice. poput izlaska na teren da bi obavili očevid. U svojim uredima iščitavaju različite spise, podneske, prijedloge, proučavaju zakone, pišu presude i mišljenja, izlaze na teren da bi obavili očevid. Predsjednici sudova zaduženi su za osiguravanje rada suda, tj. vode i poslove sudske uprave (*n. dj.*: 86).

Javni bilježnici bave se ovjeravanjem i sastavljanjem privatnih i javnih isprava, ovjerom potpisa; prisustvuju sjednicama upravnih odbora trgovačkih društava i vode zapisnike te sastavljaju ugovore, npr. o imovinskom raspolaganju u slučajevima gdje je to obvezno. Javni bilježnici mogu obavljati izvanparnične poslove, kao što je npr. vođenje ostavinskog postupka, odnosno mogu rješavati pravne predmete koji nisu sporni (...)

Veći je broj pravника zaposlenih izvan pravosuđa. Poslovi pravnika u trgovačkim društvima ili pojedinim ustanovama variraju, ovisno o djelatnosti tvrtke ili ustanove u kojoj rade. Bave se donošenjem pravilnika, pravnih akata, statuta, zastupanjem svojih tvrtki ili institucija u slučaju spora te kadrovskim poslovima. Slične poslove mogu obavljati i pravnici zaposleni u ministarstvima, odnosno tijelima državne vlasti (*n. dj.*: 86).

Pravnici bi trebali imati sljedeće osobine:

Zbog potrebe izvođenja valjanih zaključaka o pravno relevantnim činjenicama pravnici moraju imati dobro razvijene sposobnosti logičkog zaključivanja. Uz veliku fleksibilnost, od pravnika se traži sposobnost primjene stečenih teorijskih znanja na konkretne životne situacije. To moraju biti visoko moralne i jako odgovorne osobe. Kao vrlo važne osobine pravnika ističu se lakoća usmenog izražavanja i ovladavanje komunikacijskim vještinama, kako bi mogli uvjeriti auditorij kojem se obraćaju (*n. dj.*: 86).

Da je navedeno točno, odnosno kako budući studenti ekonomskih i pravnih fakulteta moraju dobro vladati hrvatskim jezikom, potvrđuje i to što se i na jednom i drugom fakultetu polaže gradivo nastavnoga predmeta Hrvatski jezik na klasifikacijskim ispitima.

TIJEK ISTRAŽIVANJA

Kao što smo istaknuli u uvodnom dijelu, učenici četvrtih razreda usmjerenja ekonomist, administrativni tajnik, upravni referent i komercijalist pisali su test u trajanju jednoga školskog sata koji uključuje gradivo hrvatskoga jezika i književnosti koje je uobičajeno na klasifikacijskim ispitima na ekonomskim i pravnim fakultetima. Nastojali smo istražiti prilagođenost nastavnoga gradiva i uopće nastave tih

obrazovnih smjerova nastavku školovanja na srodnim fakultetima. Za usporedbu smo predvidjeli kontrolne skupine pa su isti test pisali po jedan završni razred Gimnazije Vladimira Nazora u Zadru i Tehničkoga školskog centra u Zadru. Dakle, za usporedbu rezultata izabran je jedan razred gimnazijalaca i učenika tehničkih škola koji se obrazuju po drugačijim programima nastave hrvatskoga jezika. Cilj je istraživanja ustvrditi jesu li učenici ekonomskoga i upravnoga usmjerenja u svome četverogodišnjem srednjoškolskom školovanju bolje pripremljeni za upis fakulteta koji bi značio nastavak njihove obrazovne vertikale od svojih kolega koji se obrazuju po drukčijim programima hrvatskoga jezika.

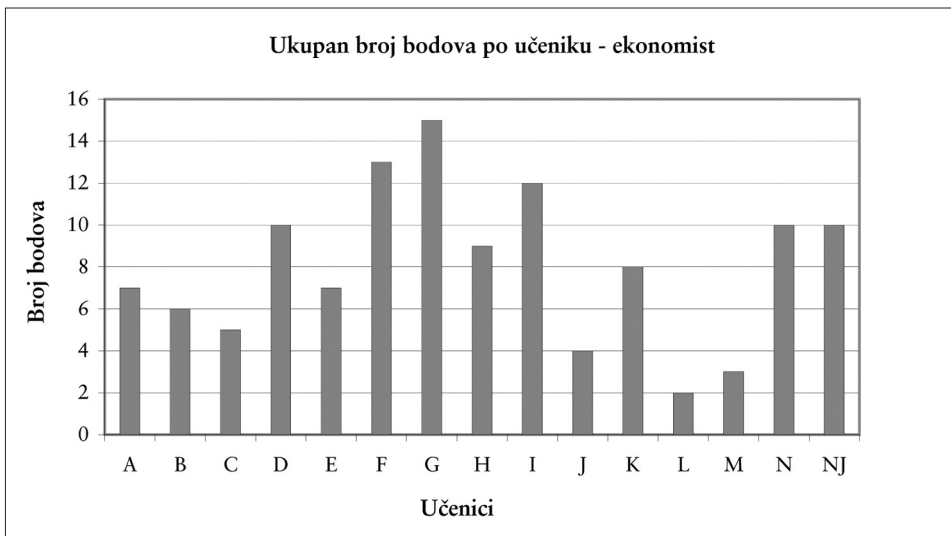
U razredu usmjerenja ekonomist testiranju je pristupilo petnaest učenika, usmjerenja poslovni tajnik dvadeset učenika, upravni referent dvadeset sedam učenika, komercijalist dvadeset osam učenika, dvadeset osam učenika iz Gimnazije Vladimira Nazora u Zadru i sedamnaest učenika iz Tehničkoga školskog centra u Zadru.

Test je činilo četrdeset pitanja. Dvadeset je pitanja iz područja hrvatskoga jezika te dvadeset iz područja književnosti, što je uobičajena ili već tradicionalna podjela u razredbenim testiranjima na ekonomskim i pravnim fakultetima. Svako pitanje bodovano je jednim bodom, tako da učenik može postići maksimalno četrdeset bodova na ispitu.

Za svakog je učenika u pojedinom razredu statistički predstavljen broj riješenih zadataka, zatim odnos riješenih zadataka iz hrvatskoga jezika prema riješenim zadacima iz književnosti te prosječan broj riješenih zadataka svakoga pojedinog razreda. Uspoređena je riješenost testa pojedinih školskih razreda u kojima se pripremaju stručnjaci za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije, a potom odnos uspješnosti tih razreda s kontrolnim razredima, gimnazijskim i onima iz tehničke škole.

ANALIZA REZULTATA

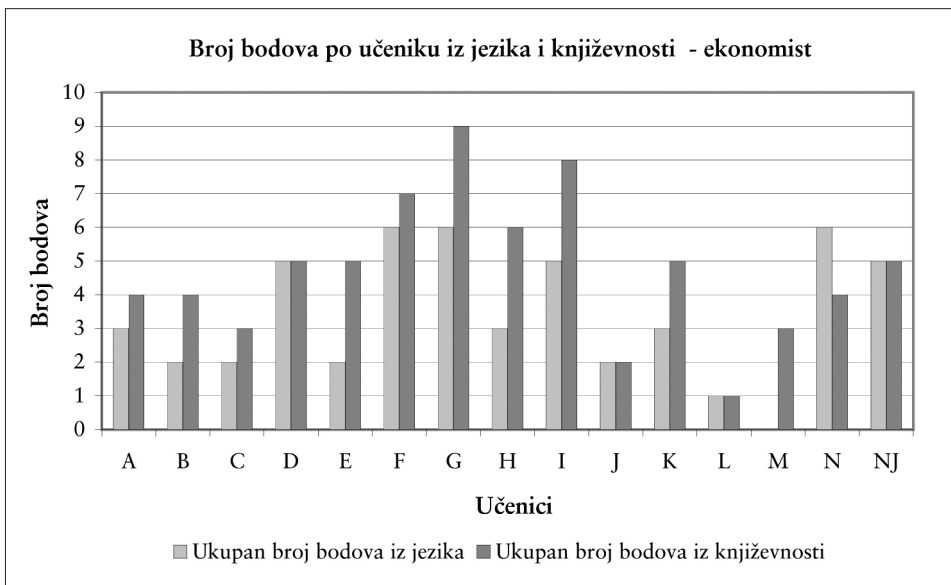
Najprije ćemo analizirati rezultate testa učenika koji se obrazuju za zanimanje ekonomist. Testiranju je pristupilo petnaest učenika. Sljedeća slika prikazuje uspješnost rješavanja testa svakoga pojedinog učenika iz ovog razreda. Na vertikalnoj osi prikazani su brojčano postignuti bodovi na testu.

Slika 1: Rezultati testa učenika usmjerenja ekonomist

Kad se statistički obrade rezultati svih učenika, prosječan broj riješenih zadataka ovog razreda je 8,06.

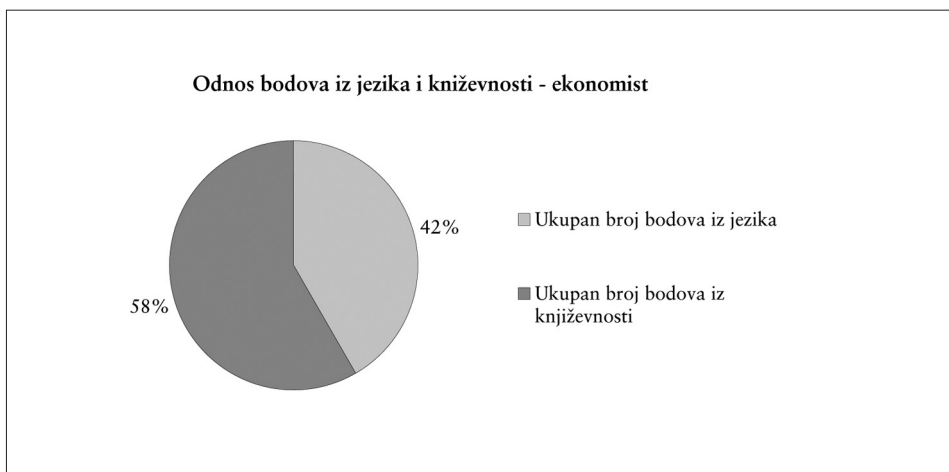
Na sljedećoj je slici prikazan odnos riješenih zadataka iz jezika u odnosu na riješene zadatke iz područja književnosti za svakoga pojedinog učenika u razredu.

Slika 2: Odnos riješenih zadataka iz jezika i književnosti za svakog učenika usmjerenja ekonomist

Odmah je uočljivo da je velika većina učenika riješila veći broj zadataka iz književnosti nego iz područja jezika i jezičnog izražavanja.

Na sljedećoj je slici prikazan odnos broja riješenih zadataka iz područja jezika i književnosti cijelog razreda.

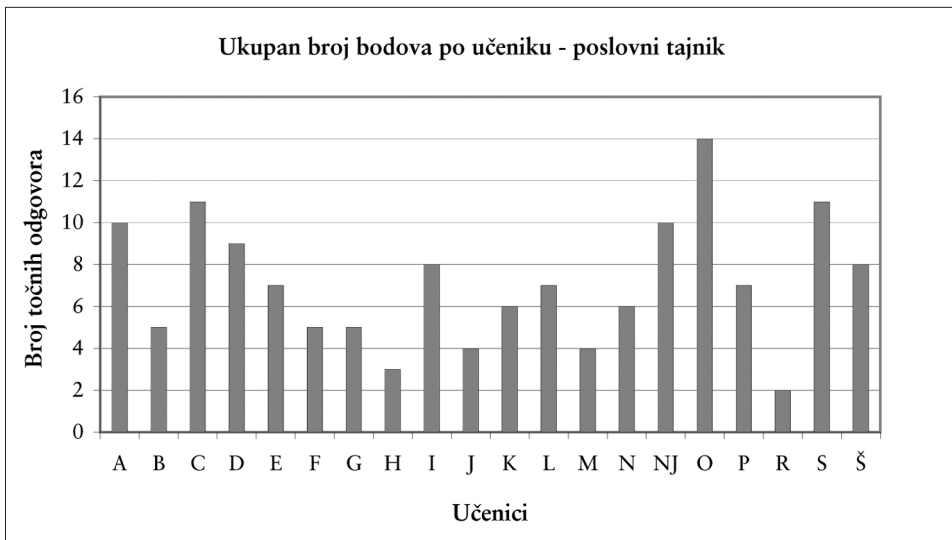

Slika 3: Odnos broja riješenih zadataka iz jezika i književnosti učenika usmjerenja ekonomist

Na ovom grafikonu još je uočljiviji odnos broja riješenih zadataka. Tablica jasno pokazuje da su učenici riješili znatno više zadataka iz područja književnosti u odnosu na zadatke iz jezika i jezičnog izražavanja. Statistički precizno izraženo, od ukupnog broja riješenih zadataka riješili su 58% zadataka iz područja književnosti, a 42% iz područja jezika i jezičnog izražavanja.

Važno je istaknuti primjedbe pojedinih učenika tijekom testiranja koji su naglasili da tijekom cijeloga četverogodišnjeg školovanja nisu u razredu s predmetnom nastavnicom radili ništa iz područja jezika, već su cijelo vrijeme obrađivali isključivo književnost.

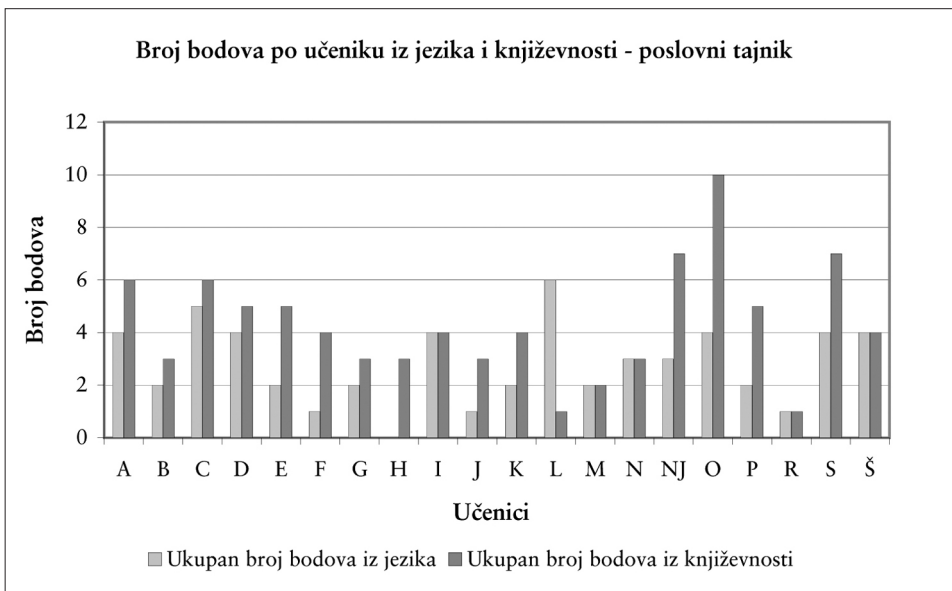
U razredu u kojem se učenici obrazuju za zanimanje poslovni tajnik testiranju je pristupilo dvadeset učenika. Na sljedećoj je slici prikazana uspješnost rješavanja testa svakoga pojedinog učenika iz ovog razreda.

Slika 4: Rezultati testa učenika usmjerenja poslovni tajnik

Statistički prosjek ovog razreda, kad se izračuna srednja vrijednost, je 7,1 zadatak, što je gotovo za cijeli jedan zadatak lošije od ekonomista.

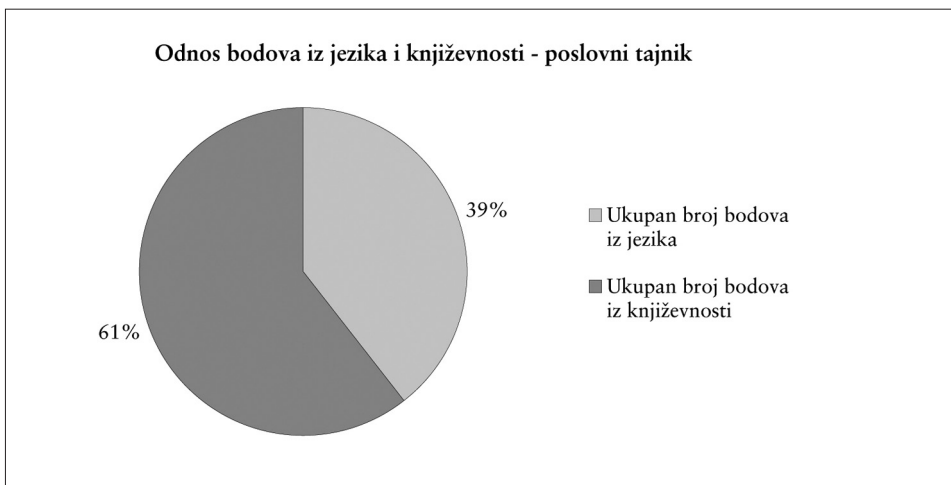
Na sljedećoj je slici prikazan odnos broja riješenih zadataka iz područja jezika i književnosti za svakoga pojedinog učenika u razredu.

Slika 5: Odnos riješenih zadataka iz jezika i književnosti za svakoga učenika usmjerenja poslovni tajnik

I u ovom je razredu lako uočljivo da je znatno veći broj učenika riješio puno više zadataka iz područja književnosti nego iz područja jezika.

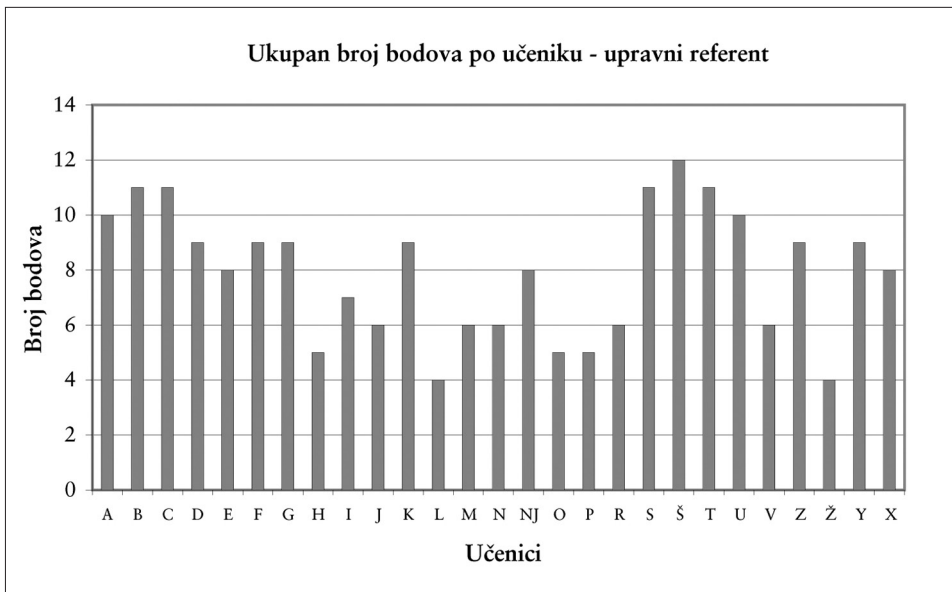
Na sljedećoj je slici prikazan taj isti odnos broja riješenih zadataka iz područja jezika i književnosti, ali za cijeli razred.

Slika 6: Odnos broja riješenih zadataka iz jezika i književnosti učenika usmjerenja poslovni tajnik

Ovaj grafikon nam još zornije pokazuje da su učenici usmjerenja poslovni tajnik riješili znatno više zadataka iz područja književnosti negoli iz područja jezika i jezičnog izražavanja. Točnije, od onih zadataka koje su uspjeli riješiti 61% zadataka su riješili iz područja književnosti, dok na zadatke iz jezika i jezičnog izražavanja otpada samo 39% riješenog dijela testa. To je zabrinjavajući podatak za ovaj obrazovni profil, koji u svojim svagdašnjim radnim zadacima treba iznimno mnogo komunicirati sa strankama, kako u pisanom tako i u govornom obliku izražavanja.

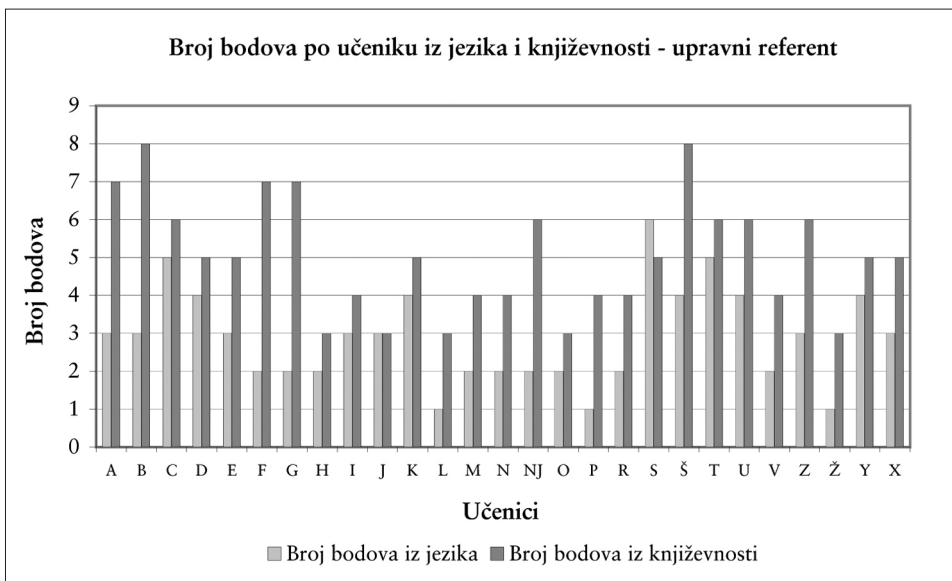
Potom smo analizirali uradak učenika koji se obrazuju za zanimanje upravni referent. U tom razredu testiranju je pristupilo dvadeset i sedmero učenika. I kod njih smo najprije grafički predočili rezultate svakoga pojedinog učenika u razredu.

Slika 7: Rezultati testa učenika usmjerenja upravni referent

Prosječan broj bodova po učeniku ovog razreda je 7,93.

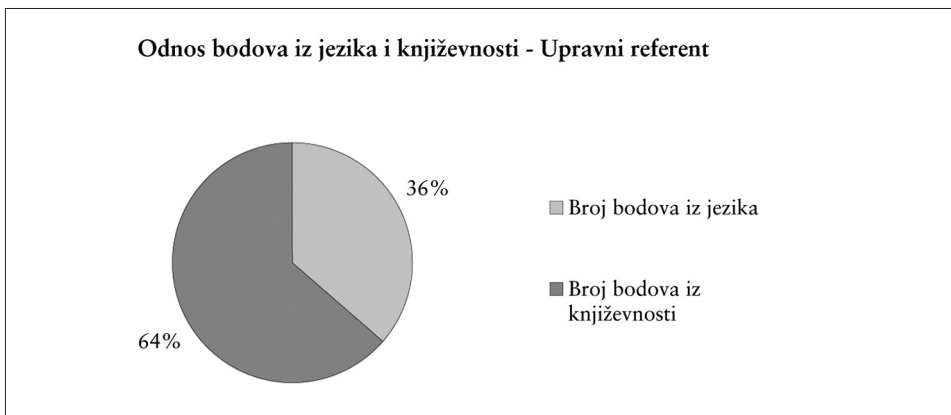
Kao i u dosadašnjim slučajevima i za ovaj razred smo prikazali odnos riješenih zadataka iz jezika i književnosti.

Slika 8: Odnos riješenih zadataka iz jezika i književnosti za svakog učenika usmjerenja upravni referent

Pogledamo li sliku, uočljivo je da upadljivo dominiraju tamni grafovi u odnosu na svijetle. Dakle, i u ovom je razredu, pa čak i više nego u prethodnima, uočljiv znatno veći broj riješenih zadataka iz književnosti u odnosu na riješene zadatke iz jezika i jezičnog izražavanja.

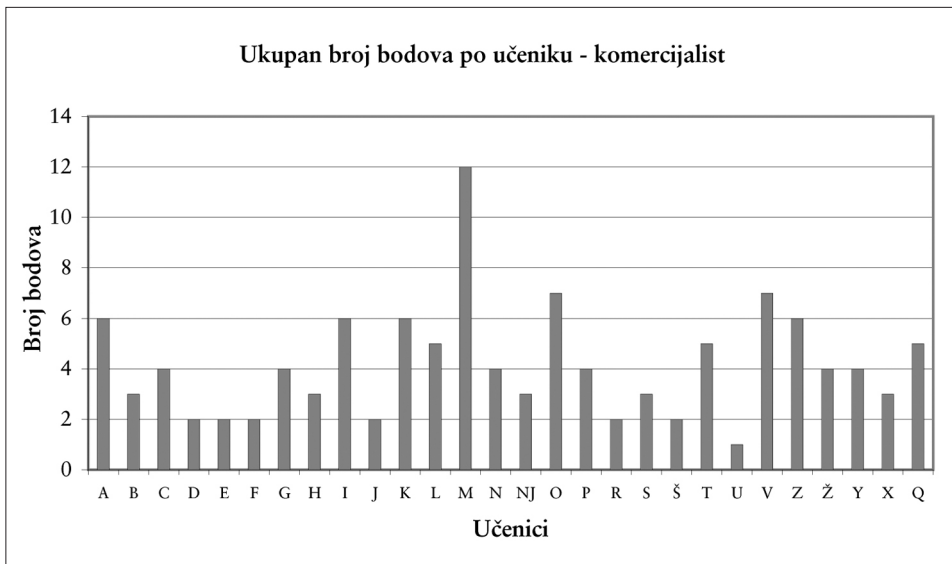
To će se moći još plastičnije prikazati na sljedećem grafikonu, u kojem se stavljaju u suodnos od ukupnog broja riješenih zadataka oni riješeni iz književnosti u odnosu na one iz jezika i jezičnog izražavanja.

Slika 9: Odnos broja riješenih zadataka iz jezika i književnosti učenika usmjerenja upravni referent

Iz grafikona možemo vidjeti kako su učenici od svih riješenih zadataka riješili iz područja jezika i jezičnog izražavanja samo 36%, dok su iz područja književnosti riješili čak 64% zadataka.

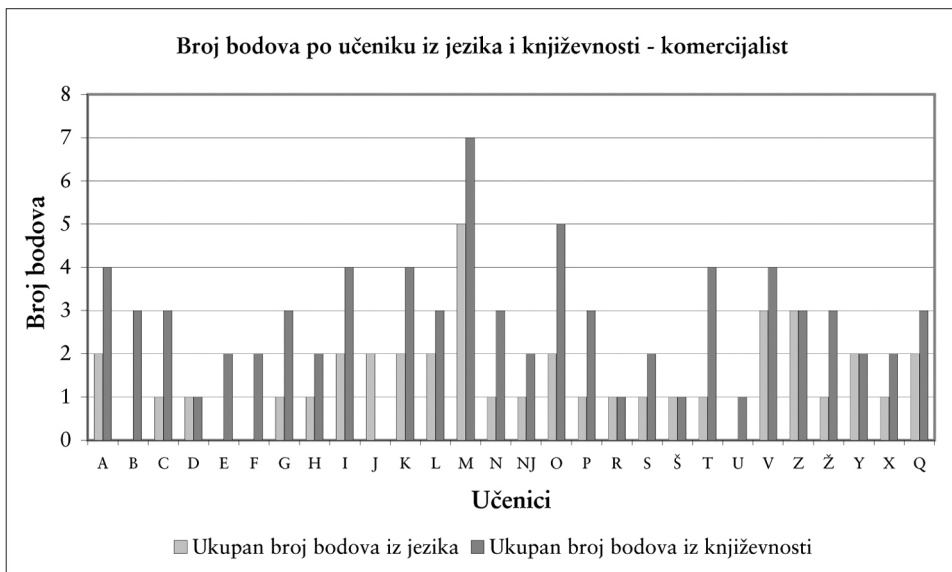
Vidjet ćemo i kako su test riješili učenici koji se obrazuju za zanimanje komercijalist. U tom smo razredu testirali dvadeset i osmero učenika. Najprije ćemo grafički prikazati uspješnost rješavanja testa svakoga pojedinog učenika u razredu.

Slika 10: Rezultati testa učenika usmjerenja komercijalist

Prosječan uspjeh razreda je 4,18 riješenih zadataka po učeniku, što je dosta slab rezultat.

I u ovom ćemo razredu grafički prikazati odnos riješenih zadataka iz područja jezika i područja književnosti, kako za svakog učenika posebno, tako i za razred u cjelini.

Slika 11: Odnos riješenih zadataka iz jezika i književnosti za svakog učenika usmjerenja komercijalist

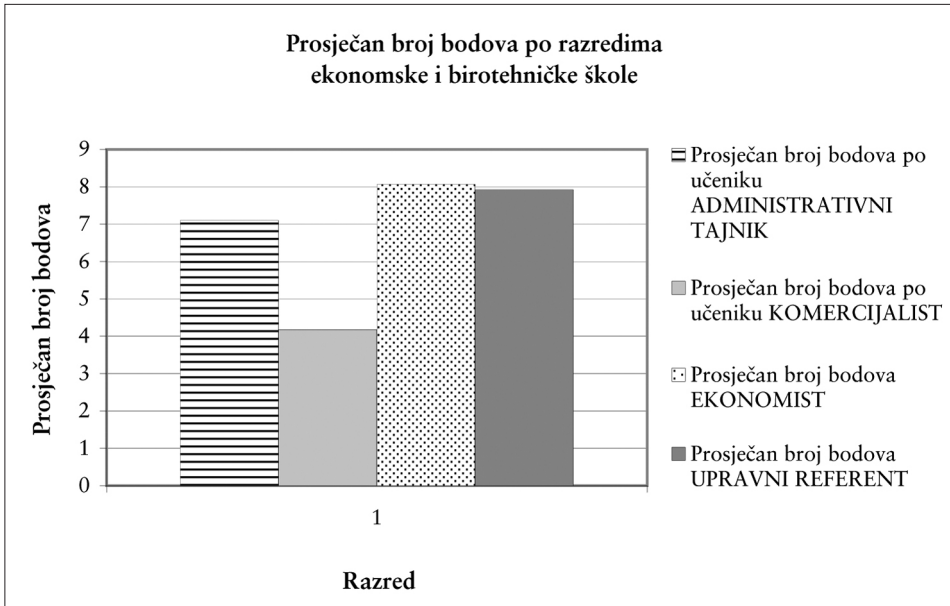
Analizirajući grafikon, možemo zamijetiti da su i komercijalisti riješili puno više zadataka iz područja književnosti. Točan postotak moći ćemo dobiti pogledamo li rezultate razreda u cjelini.

Slika 12: Odnos broja riješenih zadataka iz jezika i književnosti učenika usmjerenja komercijalist

Iz grafikona možemo iščitati da su učenici usmjerenja komercijalist bili znatno uspješniji pri rješavanju zadataka iz područja književnosti negoli iz područja jezika i jezičnog izražavanja. Konkretno, od svih riješenih zadataka riješili su čak 66% iz područja književnosti, dok su iz područja jezika i jezičnog izražavanja riješili samo 34%.

Nakon što smo analizirali rezultate svakog razreda pojedinačno, usporedit ćemo uspješnost riješenosti testa navedenih razreda iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, odnosno rezultate koje su ostvarili učenici tih razreda. Grafički ćemo prikazati prosječan uspjeh ova četiri razreda.

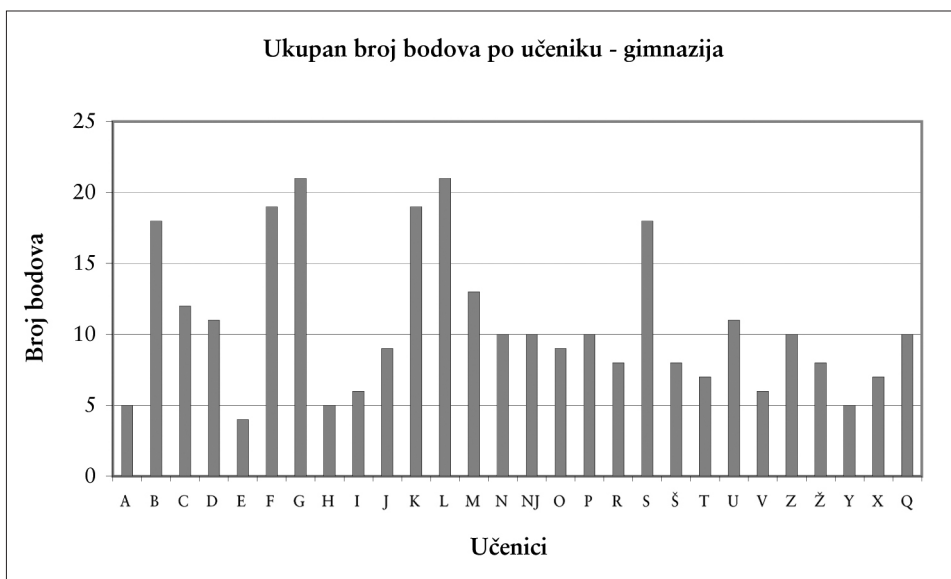
Slika 13: Usporedba rezultata testa razreda iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije

Iz grafikona je vidljivo kako su najbolje rezultate ostvarili učenici koji se obrazuju za zanimanje ekonomist (prosjeak razreda 8,06), zatim budući upravni referenti (prosjeak razreda 7,93), potom rezultatom slijede poslovni tajnici (prosjeak razreda 7,1), dok su uvjerljivo najlošiji rezultat ostvarili komercijalisti sa svega 4,18 riješenih zadataka po učeniku. No, ako se uzme u obzir činjenica da na testu učenici mogu ostvariti maksimalno četrdeset bodova, onda ni s jednim razredom ne možemo biti pretjerano zadovoljni.

Osvrnemo li se pak u onim zadacima koji su riješeni na postotak riješenih zadataka iz područja jezika i jezičnog izražavanja i usporedimo ga s postotkom riješenih zadataka iz područja književnosti, također dobijemo zabrinjavajuće podatke. Naime, o tome je već opširnije bilo govora dok smo analizirali svaki razred pojedinačno. Međutim, zbog ozbiljnosti situacije opet moramo apostrofirati evidentne činjenice. U uvodnom dijelu rada u kojem smo analizirali obilježja zanimanja iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije jasno smo zaključili da je riječ o zanimanjima koja jako mnogo svakodnevno komuniciraju sa strankama i pisano i usmeno, a sposobnost se usmenoga i pismenoga izražavanja ističe kao jedna od najpoželjnijih njihovih osobina. Slijedom toga, trebalo bi očekivati da su učenici tih usmjerenja kvalitetno osposobljeni i za pisanu i usmenu komunikaciju na hrvatskome jeziku te da su im rezultati testa iz područja jezika daleko bolji nego što to rezultati našega istraživanja pokazuju (ekonomist – jezik 42%, književnost 58%; poslovni tajnik – jezik 39%, književnost 61%; upravni referent – jezik 36%, književnost 64%; komercijalist – jezik 34%, književnost 66%).

Kako bismo mogli kvalitetno odgovoriti na postavljenu hipotezu osposobljava li program hrvatskoga jezika učenike iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije za nastavak obrazovne vertikale, odnosno za upis srodnih fakulteta koji to osiguravaju, moramo rezultate učenika iz ovih razreda usporediti s rezultatima dvaju razreda koji se obrazuju po drugačijim programima nastave hrvatskoga jezika. Kao što smo već prije naveli, kao kontrolne razrede testirali smo jedan gimnazijski razred i jedan strukovni razred elektrotehničkoga usmjerenja. Prije usporedbe s razredima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije i njih ćemo pojedinačno analizirati.

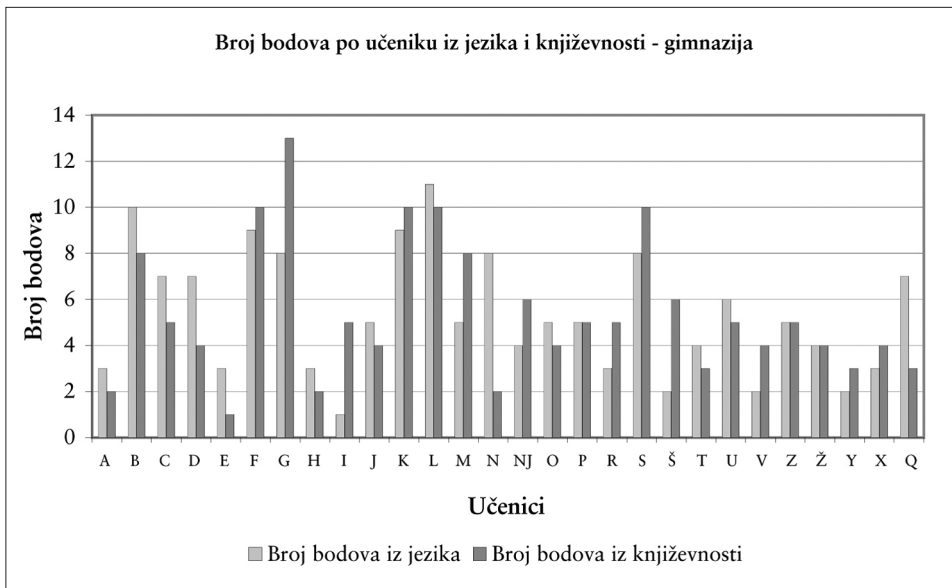
Prvo ćemo analizirati gimnazijski razred. Riječ je o četvrtom razredu Gimnazije Vladimira Nazora Zadar. Testiranju je pristupilo dvadeset i osmero učenika tog razreda. Na sljedećoj slici prikazana je uspješnost rješavanja testa svakoga pojedinog učenika.

Slika 14: Rezultati testa gimnazijalaca

Prosječan uspjeh razreda iznosi 10,71 riješen zadatak po učeniku, što je bolji prosjek od bilo kojeg razreda iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije.

Na sljedećoj je slici grafički prikazan odnos riješenih zadataka iz jezika u odnosu na riješene zadatke iz područja književnosti za svakoga pojedinog učenika u razredu.

Slika 15: Odnos riješenih zadataka iz jezika i književnosti za svakog učenika gimnazijskog usmjerenja

Analizirajući ove grafikone, odmah zamjećujemo, za razliku od analiziranja grafikona u razredima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, ujednačenost grafova koji predstavljaju ostvareni broj bodova iz područja jezika i jezičnog izražavanja i onih iz područja književnosti.

No, sve to puno zornije možemo vidjeti na sljedećoj slici, u kojoj je prikazan odnos riješenih zadataka iz područja jezika i jezičnog izražavanja u odnosu na one iz područja književnosti, a koja uključuje rezultate svih učenika u razredu zajedno.

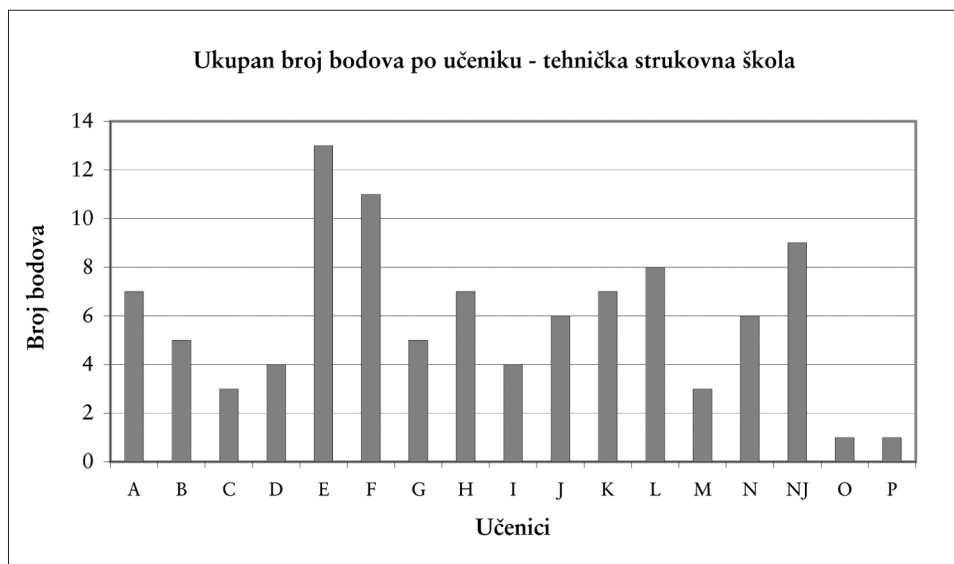

Slika 16: Odnos broja riješenih zadataka iz jezika i književnosti učenika gimnazijskog usmjerenja

Iz samog pogleda na grafikon jasno je da je riječ o gotovo identičnom odnosu riješenih zadataka iz područja književnosti s jedne strane te jezika i jezičnog izražavanja s druge strane. Točnije, u postocima izraženo, učenici Gimnazije Vladimira Nazora u Zadru iz područja jezika i jezičnog izražavanja riješili su 50% zadataka, dok su iz područja književnosti riješili također 50% od svih riješenih zadataka. To nam govori o ravnoteži i normalnom pristupu materiji nastave hrvatskoga jezika i književnosti, gdje se u radu ne zapostavlja jezična komponenta nastavnoga predmeta. To nam je bio neki očekivani rezultat kod većine razreda, jer smo pretpostavili da se u većini slučajeva ne bi smjelo zapostavljati neko nastavno područje u radu. Naravno da bi nekoliko postotaka odstupanja od 50% na jednu ili drugu stranu bilo tolerantno, ali onolika odstupanja kolika smo dobili u razredima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije su prevelika diskrepancija u odnosu na očekivano, posebice što je riječ o zanimanjima u kojima je jezična komponenta iznimno važna, zbog već više puta naglašenih komunikacijskih potreba tih zanimanja.

Kao što smo već najavili, kao drugi kontrolni razred testirali smo završni elektrotehnički razred Tehničkoga školskog centra u Zadru. Testiranju je pristupilo sedamnaest učenika tog razreda.

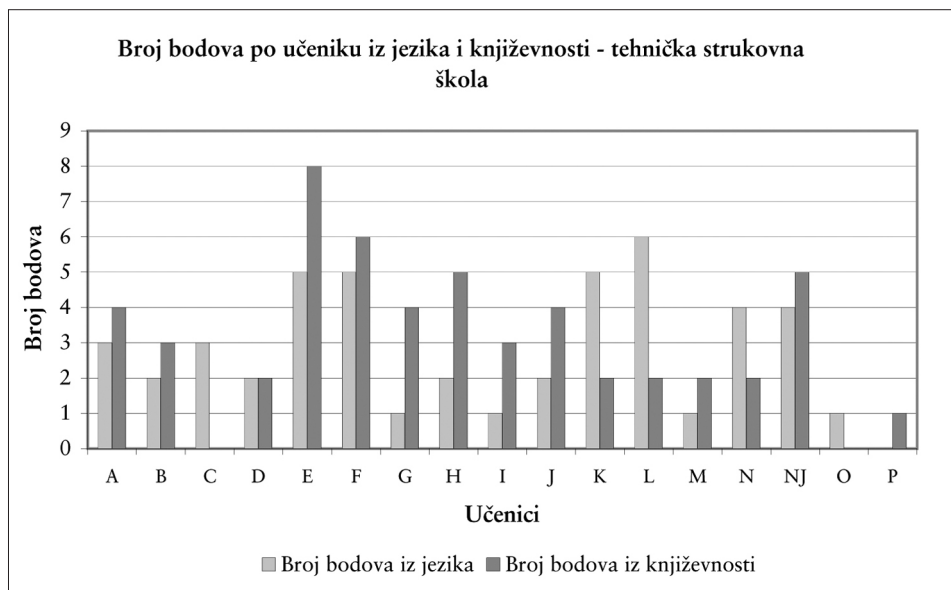
Na sljedećoj ćemo slici prikazati uspješnost rješavanja testa svakoga pojedinog učenika u ovom razredu.

Slika 17: Rezultati testa – tehnička strukovna škola

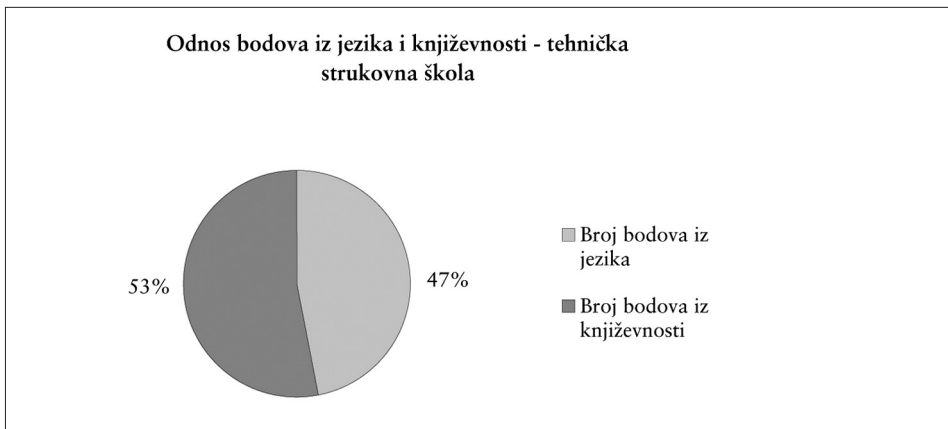
Prosječan uspjeh razreda iznosi 5,88 zadataka po učeniku, što je lošiji uspjeh od gimnazijalaca, kao i od većine razreda iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, ali ipak gotovo za dva pitanja po učeniku bolji rezultat od onoga koji su ostvarili učenici usmjerenja komercijalist.

Na sljedećoj slici grafički je prikazan odnos riješenih zadataka iz jezika u odnosu na riješene zadatke iz područja književnosti za svakoga pojedinog učenika u razredu.

Slika 18: Odnos riješenih zadataka iz jezika i književnosti za svakog učenika - tehnička strukovna škola

Analizirajući grafikone ovoga strukovnog razreda, možemo zaključiti da nema one pojave izrazite razlike riješenih zadataka iz jednog područja u odnosu na drugo, kao što je bio slučaj u razredima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije. Gledajući grafikone za svakog učenika posebno, naravno da ih ima. No, u sljedećoj tablici u kojoj je od svih riješenih zadataka prikazan odnos riješenih zadataka iz područja jezika i jezičnog izražavanja u odnosu na riješene zadatke iz područja književnosti, a koja uključuje rezultate svih učenika u razredu zajedno, vidjet će se da su ta odstupanja, gledajući razred kao cjelinu, zapravo minimalna.

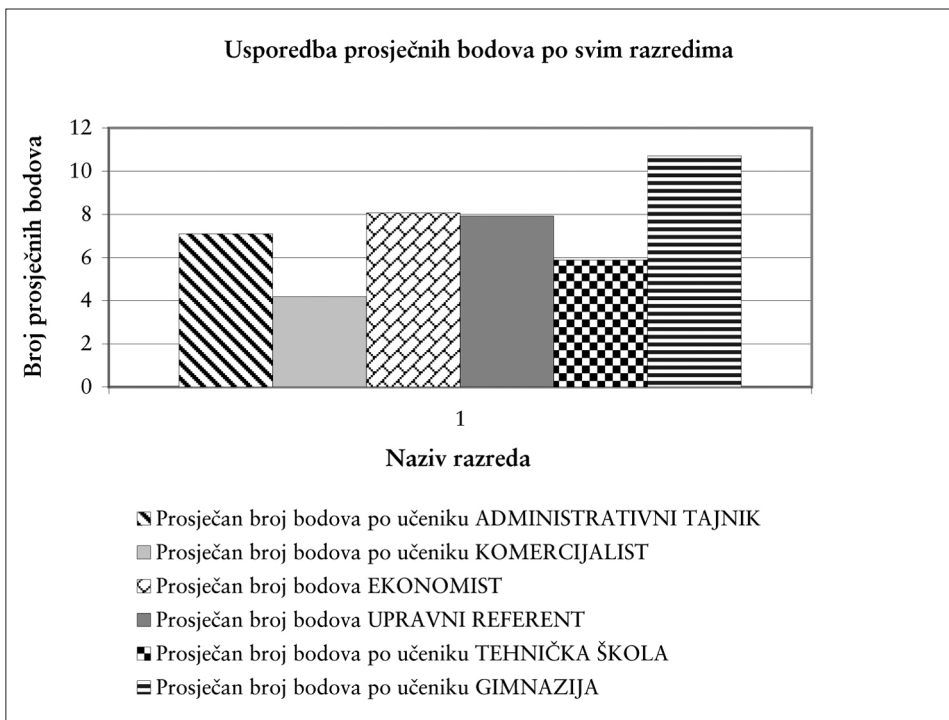

Slika 19: Odnos broja riješenih zadataka iz jezika i književnosti – tehnička strukovna škola

Uvidom u ovaj grafikon u kojem se analizira uradak razreda u cjelini, uočljivo je kako su učenici Tehničkoga školskog centra u Zadru, kad je u pitanju ujednačenost rješavanja zadataka iz područja jezika i jezičnog izražavanja te iz područja književnosti rezultatski puno bliži gimnazijalcima od učenika usmjerenja ekonomije, trgovine i poslovne administracije. Od svih riješenih zadataka riješili su iz područja književnosti 53% zadataka, dok su iz područja jezika i jezičnog izražavanja riješili 47% zadataka. Dakle, možemo reći da su im riješeni zadaci maksimalno izbalansirani iz oba područja, što svakako svjedoči o tome kako se i u tom razredu jednaka pozornost i vrijeme posvećuje i književnoj i jezičnoj komponenti nastavnoga predmeta, što se zasigurno za rad u razredima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije ne bi moglo reći, barem prema rezultatima našega istraživanja.

Nakon što smo usporedili uspješnost riješenosti testa četiri razreda iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, usporedit ćemo njihove rezultate s rezultatima dvaju kontrolnih razreda, onoga koji se obrazuje po gimnazijskom programu strukovnoga tehničkoga razreda iz Tehničkoga Školskog centra u Zadru. Cilj nam je, dakako, ustvrditi jesu li učenici iz razreda koji se obrazuju po programima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije bolje pripremljeni za upisivanje srodnih fakulteta, prvenstveno ekonomskoga i pravnoga, što bi značilo nastavak obrazovne vertikale, od svojih kolega koji se obrazuju po drugačijim programima hrvatskoga jezika.

Na sljedećoj tablici grafički ćemo prikazati uspješnost rješavanja testa svih šest razreda, kako onih iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije, tako i dva kontrolna, gimnazijskoga i tehničkoga, s obzirom na prosječan broj bodova po učeniku.

Slika 20: Usporedba rezultata testa svih šest razreda

Već je prije bilo riječi o uspješnosti rješavanja testa pojedinih razreda iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije pa ćemo samo kratko ponoviti, a i iz grafikona je vidljivo koliko je koji razred prosječno ostvario bodova po učeniku. Dakle, među razredima iz tog područja najuspješniji su bili ekonomisti, s prosjekom razreda 8,06, zatim budući upravni referenti (prosječno razreda 7,93), pa poslovni tajnici (prosječno razreda 7,1), dok su komercijalisti riješili 4,18 zadataka po učeniku. Iz grafikona je vidljivo da su daleko najviše prosječnih bodova po učeniku riješili gimnazijalci, 10,71, znači više od svih razreda iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije. To nas posebno i ne iznenađuje s obzirom na nastavni plan i program gimnazijskog gradiva i predviđeni broj sati nastave hrvatskoga jezika. No, to nam daje zaključiti kako gradivo hrvatskoga jezika u gimnazijama bolje priprema učenike za nastavak studija na ekonomskim i pravnim fakultetima nego polaznike škola koji se obrazuju po programima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije te da bi se ubuduće i o tome trebalo povesti računa kad se razmišlja o obrazovnoj vertikali. Nadalje, učenici tehničkoga strukovnog usmjerenja ostvarili su 5,88 bodova, što je dakako znatno slabiji rezultat od gimnazijalaca pa i slabiji od ekonomista, upravnih referenata i poslovnih tajnika, ali je gotovo za dva zadatka po učeniku bolji rezultat od komercijalista, koji su ostvarili svega 4,18 bodova. Neprijeporno je to uznemirujući podatak s obzirom na izrazite komunikacijske potrebe komercijalističkoga usmjerenja, osobito ako se ima na umu da tehničari uglavnom rade sa strojevima pa se i ne osposobljavaju posebno za komunikaciju

s ljudima. Naravno da iz svega toga možemo zaključiti da ni u odnosu na ostale strukovne škole nisu učenici koji se obrazuju za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije u izrazitoj prednosti tijekom upisa na fakultete koji znače nastavak njihove obrazovne vertikale.

To je potvrđeno i analizom varijance. Statističkom analizom rezultata ispitivalo se postoji li razlika u postignutim rezultatima na prijemnom ispitu između učenika koji pohađaju različite srednje škole.

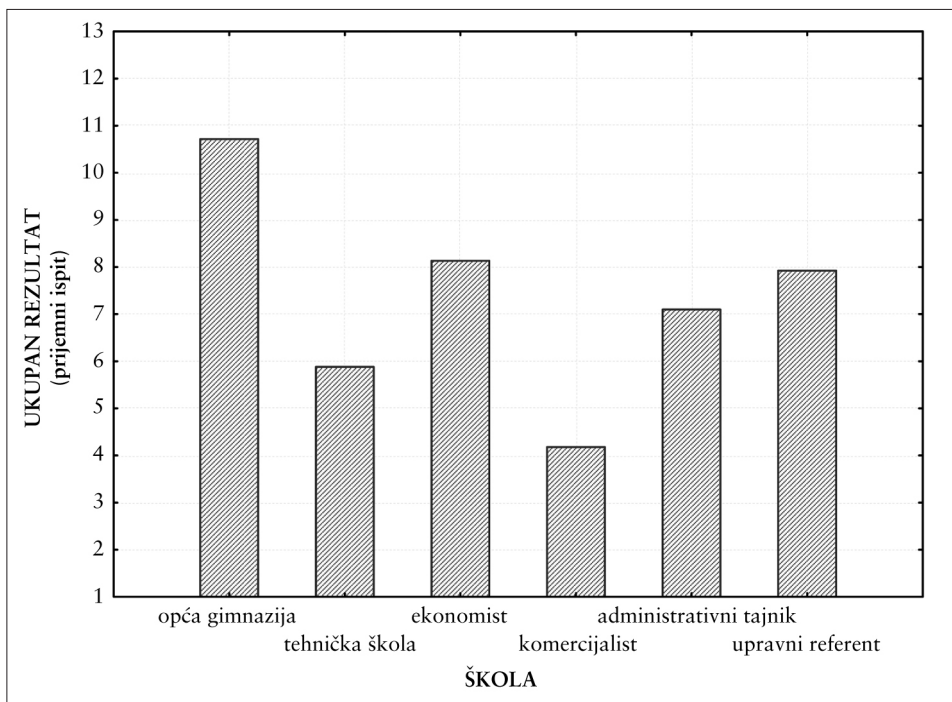
Tablica 1: Deskriptivni parametri postignutih rezultatu na prijemnom ispitu učenika različitih srednjih škola

ŠKOLA	N	M	SD	min	max
Opća gimnazija	28	10,71	5,12	4	21
Tehnička škola	17	5,88	3,24	1	13
Ekonomisti	15	8,13	3,81	2	15
Komercijalisti	28	4,18	2,26	1	12
Poslovni tajnici	20	7,10	3,06	2	14
Upravni referenti	27	7,93	2,37	4	12

Tablica 2: Ispitivanje razlika u postignutom ukupnom rezultatu na prijemnom ispitu između učenika koji pohađaju različite srednje škole

	SS	Df	MS	F	p
ŠKOLA	654,510	5	130,902	10,958	0,000

Postoji statistički značajna razlika u postignutom rezultatu na prijemnom ispitu s obzirom na školu koju učenici pohađaju (Tablica 2). Najbolje rezultate postižu ispitanici koji pohađaju opću gimnaziju ($M=10,71$), zatim ekonomisti ($M=8,13$), upravni referenti ($M=7,93$), poslovni tajnici ($M=7,10$), učenici tehničke škole ($M=5,88$), dok najlošije rezultate postižu komercijalisti ($M=4,18$) (Tablica 1, slika 21).

Slika 21: Prikaz rezultata postignutih na prijemnom ispitu učenika različitih srednjih škola

Post-hoc analizom (Scheffe test) utvrdili smo kako postoji statistički značajna razlika u rezultatima koje su postigli učenici opće gimnazije u odnosu na učenike svih drugih škola. Nadalje, razlika je utvrđena između rezultata koje su postigli ekonomisti i komercijalisti, pri čemu su značajno niže rezultate ostvarili komercijalisti, te poslovni tajnici i komercijalisti, s tim što su značajno niže rezultate postigli komercijalisti. Razlika je pronađena i između rezultata koji su ostvarili upravni referenti i komercijalisti, a komercijalisti su postigli niže rezultate. Iz toga se da zaključiti kako su komercijalisti statistički značajno postigli niže rezultate u odnosu na većinu učenika drugih usmjerenja. Razlika jedino nije pronađena u rezultatima koji su postigli komercijalisti i učenici tehničke škole.

Na temelju provedenoga istraživanja možemo zaključiti da razina pripremljenosti za upis na srodne fakultete učenika koji se obrazuju za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije nije ništa bolja od njihovih kolega koji se obrazuju po drugačijim programima nastave hrvatskoga jezika. Dapače, istraživanje je pokazalo da je gradivo hrvatskoga jezika u gimnazijama izrazito bolja osnova u pripremi učenika za nastavak studija na ekonomskim i pravnim fakultetima negoli je imaju polaznici četverogodišnjih strukovnih škola koji se obrazuju po programima za područje ekonomije, trgovine i poslovne administracije te bi se i o tom trebalo razmišljati tijekom određenja obrazovne vertikale. Analizirajući rezultate kontrolne skupine učenika tehničke škole, možemo zaključiti da ni u odnosu na ostale strukovne škole nisu učenici koji se obrazuju po programima za područje ekonomije, trgovine

i poslovne administracije u izrazitoj prednosti tijekom upisa na fakultete koji znače nastavak njihove obrazovne vertikale.

No, posebno su negativni rezultati do kojih smo došli istražujući poznavanje hrvatskoga jezika i književnosti u navedenim razredima. U oba kontrolna razreda ta je distribucija riješenih zadataka iz jezika i književnosti gotovo podjednaka, oko 50%, dok je u razredima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije izrazito više riješenih zadataka iz književnosti (ekonomist – jezik 42%, književnost 58%; poslovni tajnik – jezik 39%, književnost 61%; upravni referent – jezik 36%, književnost 64%; komercijalist – jezik 34%, književnost 66%). Ova činjenica zabrinjava još i više s obzirom na to da je riječ o učenicima koji se obrazuju za zanimanja u sklopu kojih u svome svagdašnjem radu trebaju izrazito mnogo komunicirati sa strankama i usmeno i pismeno, a naše je istraživanje obilježja tih zanimanja potvrdilo da se sposobnost usmenoga i pismenoga izražavanja ističe kao jedna od njihovih najpoželjnijih osobina.

Rezultati istraživanja upućuju na potrebu preispitivanja odnosa sadržaja pojedinih nastavnih područja u okviru nastavnoga predmeta Hrvatski jezik: *hrvatski jezik* 25%, *hrvatska i svjetska književnost* 65%, *jezično izražavanje* 10%, barem kad je riječ o zanimanjima iz područja ekonomije, trgovine i poslovne administracije.

Držimo korisnim, uvažavajući jezične potrebe dotičnih zanimanja, promijeniti trenutni omjer nastavnih područja u korist *hrvatskoga jezika* i *jezičnog izražavanja*. Trebalo bi povećati broj sati iz nastavnih područja *hrvatski jezik* i *jezično izražavanje*. Možda bi se mogli dijelom smanjiti sadržaji iz područja strane književnosti, pa čak manjim dijelom i domaće književnosti. Ne bi bilo loše da se jezik i književnost slušaju kao posebni nastavni predmeti.

LITERATURA

Č u b r i ć, Marina. 2004. *Hrvatski jezik 2, udžbenik za 2. razred četvorogodišnjih strukovnih škola*. Zagreb: Školska knjiga.

Č u b r i ć, Marina. 2001. *Hrvatski jezik 4, udžbenik za 4. razred četvorogodišnjih strukovnih škola*. Zagreb: Školska knjiga.

GDJE ZAŠTO KAKO u srednju školu i zanimanje? 2000. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske.

Izmjene i dopune zajedničkog i izbornog nastavnog plana i programa za stjecanje srednje stručne spreme u području ekonomije i trgovine za zanimanje ekonomist. 2001. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske.

Kekež, Josip, Pandžić, Vlado, Mamić, Mile. 1998. *Hrvatski 2, jedinstveni udžbenik za drugi razred strukovnih tehničkih (četverogodišnjih) škola*. Zagreb: Profil.

Nastavni planovi i okvirni programi za područje ekonomije i trgovine. 1996. *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske* 5 (kolovoz), posebno izdanje.

"Nastavni planovi srednjih škola". 1995. *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske* 2 (1. kolovoza), posebno izdanje: 1–146.

O b a d, Željko. 1993. *Hrvatski u poslovnom komuniciranju*. Zagreb: Otvoreno sveučilište.

Okvirni nastavni programi općeobrazovnih predmeta u srednjim školama. 1997. *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske* 11 (lipanj), posebno izdanje.

O s r e d e č k i, Eduard. 1995. *Poslovna tajnica*. Zagreb: autorsko izdanje & Naklada Edo.

P a n d ž i ć, Vlado. 1996. "Metodološke (metodičke) značajke programa hrvatskoga jezika za gimnazije i strukovne škole". *Nastavni vjesnik* 1: 12–26.

P a n d ž i ć, Vlado, Kekez, Josip. 1997. *Književnost 2, udžbenik za II. razred ekonomskih škola*, Zagreb: Školske novine.

R o s a n d i ć, Dragutin. 2003. *Kurikuluski metodički obzori*. Zagreb: Školske novine.

Upis u srednju školu 2003. 2003. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske / Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Vodič kroz zanimanja. Izaberite između 260 zanimanja. Zagreb: Razbor.

PRILOG BR. I

Tablica: Rezultati post-hoc analize (Scheffe test) rezultata postignutih na prijemnom ispitu učenika različitih srednjih škola

	ŠKOLA	{1} - 10,714	{2} - 5,8824	{3} - 8,1333	{4} - 4,1786	{5} - 7,1000	{6} - 7,9259
1	Opća gimnazija		0,000012	0,021151	0,000000	0,000499	0,003331
2	Tehnička škola	0,000012		0,068288	0,111319	0,287530	0,058391
3	Ekonomisti	0,021151	0,068288		0,000492	0,383029	0,852465
4	Komercijalisti	0,000000	0,111319	0,000492		0,004560	0,000098
5	Administrativni tajnici	0,000499	0,287530	0,383029	0,004560		0,419430
6	Upravni referenti	0,003331	0,058391	0,852465	0,000098	0,419430	

RESEARCH ON THE PREPAREDNESS OF STUDENTS OF SECONDARY TRADE;
COMMERCIAL AND ADMINISTRATION SCHOOLS FOR FURTHER EDUCATION
AT RELATED UNIVERSITIES

The aim of this paper is to determine whether students attending four-year vocational schools of trade economics and business administration are better prepared for admission to related universities, which is a further step in their educational vertical, than students of other vocational schools including grammar school students, who are taught different programmes of the Croatian language.

The author conducted research among the pupils of the fourth grades of commercial and administrative schools in the form of a test which included testing the knowledge of the Croatian language and literature and which was in fact an entrance examination for the faculty of economics and law. The intention was to explore the suitability of the teaching materials and teaching of Croatian in general in these schools for further education at related universities. Control groups were predicted for comparison. The research tried to establish the level of preparedness of the students for the enrolment in related universities.

On average, the highest score was achieved by grammar school students. The author thinks this was expected taking into account the curriculum of the Croatian language taught in grammar schools, especially the number of teaching hours. The author therefore concludes that teaching of Croatian in grammar schools provides a better basis for the preparation for further education at the faculty of economics and law than that in four-year vocational schools, where the emphasis is placed on the programmes covering the fields of economics, trade and business administration. This should be taken into consideration when creating the educational vertical.

When analysing the results of the control group of technical school students it can be concluded that neither in relation to the other vocational schools do the students educated in the areas of economy, trade and business administration have a great advantage at university enrolment.

The author especially points out the negative results obtained when exploring the knowledge of the Croatian language and literature in the above-mentioned classes. In both control classes the distribution of solved tasks of the Croatian language and literature was almost equal, about 50%, while in the classes educating experts in economy, trade and business administration the most solved tasks were from literature, which is not good, given the exceptional communication skills they need for their job, which points to the neglect of language competence in teaching.

KEY WORDS: *Croatian language curriculum, trade, economy and administrative schools, educational vertical, universities of economics and law.*